

וראיתם את הארץ במסורה: ואידך וראיתם על האבנים, וכן וראיתם אותו וזכרתם, בזה נרמז מה שאמרו באבות, הסתכל בג' דברים, ואין אתה בא לידי עבירה, וראיתם על האבנים, זה, "מאין באת", וראיתם את הארץ, זה, "לאן אתה הולך", וראיתם אותו זה, "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", וע"י ג' דברים אלו, וזכרתם את כל מצות ד', ועשיתם אותם.

(שמעתי).

1) ע"י קול
ג' דברים
ע"י קול

The Name of the Parsha

Parshas Shelach is divided, generally speaking, into two sections. The first, which spans chapters 13 and 14, is a detailed narrative of the sin of the spies. In the following section, chapter 15, the subject matter changes completely, as the Torah turns to discuss a number of different mitzvos: meal-offerings and libations, challah, atonement sacrifices, Shabbos and tzitzis. Nevertheless, the entire Parsha is known simply as "Shelach," which means "send," referring to the sending of the spies.

This begs the question: The sending of the spies is, at first glance, history, whereas the mitzvos at the end of the Parsha are eternally relevant. So why was the Parsha named after the sin of the spies, which happened in the past, rather than its mitzvos, which are relevant eternally?

Of course, the simple answer to this question is that the Parsha acquired its name from its opening passage. But since an entity's name is a reflection of its essence, there must be a more meaningful explanation why the entire Parsha, including its important laws, was named Shelach.

The sin of the spies was not, as it may first seem, their report that the Land of Israel harbored a formidable enemy—"the people who live in the Land are (extraordinarily) powerful. The cities are huge and well fortified" (13:28). For they were sent by Moshe to collect information, and what they reported was true. Rather, their sin was the conclusion that they added, that God's command to conquer the Land was, in their opinion, not possible:

"We are unable to go up against the people, for they are stronger than us" (v. 31).

Clearly, God's promise to enter the Land was going to come true, regardless of whether the Jewish people were going to enjoy a natural or supernatural victory. The command "not to rely on a miracle" (Pesachim 64b) means that the Jewish people were required to make logistical and tactical plans for their war, in case God wished to send them a victory garbed in nature. And this necessitated the sending of spies, to gather information.

The spies' mistake was that the fulfillment of God's command is not dependent on finding a practical solution. We must "not rely on a miracle" to exempt us from making the effort to find a natural means through which God might send salvation. But if no such means can be found then we must indeed rely on a miracle, because the alternative is that God's command will not be carried out, and that is unacceptable.

This is a fundamental premise upon which our approach to observing all the mitzvos should be based: That God's command to a person logically includes a promise that it will be possible for the person to carry out that command. Thus, the whole Parsha (including its eternal mitzvos) is named after the incident of the spies, to remind us that God gives us the ability to fulfill all His mitzvos—something we should bear in mind constantly.

(Based on Likutei Sichos vol. 13, p. 39f.)

2) אצות

3) משה
לכך

ובזה "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם" (ש"א טו, כט)¹⁹, כמו שכתבנו בספר שמות (לג, יב), ומעולם לא ביקש משה על זה²⁰ כי אם שיכנס לא"י ולראות אותה, ולא בתור מכניס. מעתה מצאו מקום וזמן מוכשר למבוקשם, דכל זמן שמשה מנהיג הדור והוא העלה הליכות הדור, כמו שכתבתי בספר שמות (יז, ג)²¹, אי אפשר לגרע כוחו, ו"לא יגרע מצדיק עינו", ומשום הכי במלחמת עמלק שהשעה היתה נזונית שתהיה במלחמת תנופה בדרך הטבע כמבואר במקומו, נסתלק משה רבינו וצוה את יהושע והוא אחז את החרב. מעתה ששמעו דיהושע מכניס לארץ אפשר לבקש כזה שיהא בהליכות הטבע, ונדרשו והנה²² בפרשת דברים כתיב (א, ח) שבהיותם בחורב אמר הקב"ה "בואו ורשו את הארץ"²³, אבל בהיותם בקדש ברנע²⁴ אמר משה מעצמו²⁵ (שם א, כא) "עלה רש וגו'²⁶, אבל הקב"ה ידע שאינם מוכנים ומזכרים לכן שיהיה בגילוי שכינה ובלי מרגלים. ואחר שהציעו מבוקשם לפני משה²⁶ הבין משה גם הוא וייטב בעיניו כי לפי כוחם ההכרח להיות כך, כדי שלא יהיו

האופין¹¹ לארץ ישראל ואין צורך לשליחות כלל. אבל בהליכת שלש מסעות הללו¹² ראו והתבוננו כי קשה עליהם לעמוד בזה האופן, באשר ע"פ גילוי שכינה שבקרבם כל מה שמדברים שלא כהוגן הוא באזני ה"¹³ כמו שמדברים בפלטין של מלך, ותיכף ומיד באים מלאכי מות ומשכלת, ואינם יכולים לעמוד בזהירות יתירה כזו, ולא מצאו עצמם מוכשרים לעמוד בהיכל מלך מלכי המלכים הקב"ה. על כן בחרו לעמוד בחוץ והשכינה תהיה בקרבם במדת 'מלכות'¹⁴, וכמו שביארנו בספר דברים (ה, ד) בפסוק "פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר", דמשמעו¹⁵, דבפנים שהאדם מישראל מתנהג עם עבודתו לפני ה', באותם פנים הקב"ה והשגחתו עליו. על כן¹⁶ הסכימו לשלוח מרגלים ותהיה הכניסה בדרך הטבע. עוד יש להוסיף¹⁷ ע"פ מאמר חז"ל¹⁸ דנבואת אלדד ומידד היתה 'משה מת ויהושע מכניס ישראל לארץ'. ונהי דנבואה של 'משה מת' לא הוחלטה כל כך, ולא עלה על דעת משה שלא תועיל תפלתו לשנות הגזירה, אבל הא שהתנבאו דיהושע מכניס לארץ היא גזירה לטובה על יהושע.

י"ג (ב) שלח לך אנשים וגו': פירש רש"י 'לדעתך, אני איני מצוה לך¹ וכו'. ודאי² לשון "שלח לך" אינו במשמע אלא כמו "קח לך", "לך לך", שהוא מצוה כמשמעו, אלא ההכרח³ לפרש הכי מבואר בספר דברים (א, כב-כג) שמתחילה אך המה ישראל בקשו זאת. אבל מ"מ אי אפשר לעקם זה המקרא לגמרי, ואין מקרא יוצא מידי פשוטיו⁴. עוד יש לשום לב, מה ראו ישראל בכאן לזה⁵ ולא בהיותם בחורב⁶. אלא כך הענין⁷. הודאי לפי הליכות עולם הטבע היה השילוח נחוץ לראות אין ובאיזה צד לכבוש הארץ, וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל⁸, וכמבואר בלשון ישראל שאמרו (דברים א, כב) "נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ, וישיבו אותנו דבר, את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן", הרי לא בקשו לדעת הטובה היא אם רעה ועוד כמה דברים אם ראוי ליכנס לארץ ישראל או לא, לא הסתפקו עדיין בזה כלל, רק לדעת אין יכבשו, וזה ודאי ראוי ומוכרח אם הכבישה היא בדרך הטבע. אבל אם היא למעלה מהטבע כאשר הלכו עד הנה במדבר, אין מקום לשליחות כלל, שאין דבר חוצץ בפני 'תפארת'⁹ עונו יתברך¹⁰. והנה, בעמדם בחורב ובתחילת נסיעתם

1)

כלים ונענשים בהנהגה גבוהה ועליונה כל
כך. והקב"ה גם כן ציוה, כמשמעו "שלח
לך אנשים", היינו, לפי דרכם שאינם
מוכשרים, ויראים המה לעמוד בהר ה'
ובמקום קדשו, הנני מצוה לעשות הכנה
(להליכות הטבע. ועוד יבואר בהמשך
הפרשה. {ומשמעות "לך" הוא להנאתך²⁷,
היינו, שמשה היה טוב בעיניו שלא יכלו
בני ישראל ח"ו, וכמו שאמר בעצמו (דברים
א,כג) "וייטב בעיני".

4

5

7. קטע מרכזי במשנת רבינו העוסק בדרגת בני
ישראל במדבר תחת הנהגתו של משה רבינו לעומת דרגתם לקראת הכניסה לארץ ישראל בשנת
הארבעים (מלחמת סיחון ועוג וכו') ובהמשכה בכיבוש א"י בפועל. ועיין גם בהקדמתו לחומש זה.
8. וזה לשונו: וזו עצה הגונה בכל כובשי ארצות, וכן עשה עוד משה בעצמו שנאמר "וישלח משה
לרגל את יעזר" (להלן כא,לב), וכן ביהושע בן נון, ועל כן היה טוב בעיני משה. כי הכתוב לא
יסמוך בכל מעשיו על הנס, אבל יצוה בנלחמים להחליץ ולהשמר ולאורוב, כאשר בא הכתוב במלחמת
העי שהיתה על פי ה' ובמקומות רבים. 9. זו דרגת בני ישראל תחת הנהגת משה רבינו בהיותם
במדבר, וכפי שמזכיר רבינו פעמים רבות בספר זה ובהקדמתו לחומש זה. 10. א"כ מדוע ביקשו

כאן לשלוח מרגלים, על כך ממשיך רבינו. 11. בדרגת 'תפארת' - למעלה מהטבע. 12. מהר חורב.
א', לעיל (י,לג) "ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים", ושם "ויהי העם כמתאוננים", "והאספסוף אשר
בקרב התאוות תאוה", עד פרק י"א פסוק ל"ד "כי שם קברו את העם המתאונים". ב', לעיל (יא,לה)
"מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות", ושם אירע כל מעשה מרים ועונשה. ג', לעיל
(יב,טז) "ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן". 13. לעיל (יא,א) "ויהי העם כמתאוננים, רע
באזני ה'", ועי"ש ברבינו. 14. ולא במדת 'תפארת', כאשר היתה עד כה. 15. שבזמן מתן תורה
היו בדרגת תפארת, שעיקרה... 16. עתה שעמדו בדרגת מדת 'מלכות', שקרובה להנהגה בדרך הטבע.
17. מדוע רק עתה כשעמדו כאן במדבר פארן ביקשו שילוח מרגלים שמשמעותו כניסה לא"י בדרך
הטבע. 18. בספרי על הפסוק (לעיל יא,כח) "אדוני משה לטובה, והביאו רש"י שם. 19. שמשמעותו
שאינן הקב"ה חוזר בו מנבואה לטובה, גם כשיש לה תוצאה רעה לאדם אחר. והאריכו האחרונים
לדון בסוגיא זו. 20. שייכנס לארץ ישראל כמנהיג העם. וא"כ אין סתירה בין נבואת 'יהושע מכניס'
לבין תפילות משה רבינו. 21. עה"פ "וילך העם על משה ויאמר למה זה העליטנו ממצרים...
22. מדוע "וייטב בעיני הדבר" (דברים א,כג). כשתוכן בקשתם היתה להיכנס בדרך הטבע, דבר הנוגד
את דרגתו של משה רבינו. 23. בלא מרגלים. 24. לאחר שלש המסעות שהזכיר רבינו (עיין הערה
12) משם שלחו את המרגלים. (עיין להלן פסוק י"ג "אל מדבר פארן קדשה"). 25. ולא הקב"ה, כי
הקב"ה כבר ידע שאינם מוכנים... 26. רק אז הבין משה גם הוא...

6

כנס
כח

בפסוק כולם אנשים ראשי בניי המת, פירש"י ז"ל כל אנשים שבמקרא
לשון חשיבות הוא ואותה שעה כשרים היו עכ"ל, ולקמן בפסוק וילכו ויבואו
אל משה כו' פירש"י ז"ל מה ביאתו בעצה רעה אף הליכתו בעצה רעה וכו'
(והוא מגמ' סוטה דל"ה). ולכאורה הדברים סותרים זה את זה, ונראת דודאי
בשעה שנבחרו כשרים היו והאמינו בהשי"ת ובמה שהבטיח משה רבינו ע"פ
די שיכנסו לארץ ושיכבשו שבעה עממין וכו', אך מיד לאחר שנבחרו באו לכלל
נאוו ונדמה להם שהם נבחרו לא בתור שלוחים בעלמא לספר מה שיראו אלא
בתור דיינים ופוסקים להכריע ולהחליט על עיקר ענין ביאת הארץ אם זה
אפשרי ואם זה כדאי, והוה העצה רעה שנצנץ בהם מיד אחרי שנבחרו עוד טרם
שהלכו לתור, לחשוב שבידם תלוי ההכרעה אם ליכנסו לארץ או לא.

ובאמת הרי לא נשלחו כלל כדי לחוות דעתם על עיקר ביאת הארץ שזהו
כבר מצויים ומובטחים מהשי"ת, רק נשלחו לראות ולספר מה שיראו בעיניהם
כדי לתת לישראל מושג מה על מהות הארץ אשר עומדים ליכנס אליה, והם
בנאותם חשבו שנשלחו כדי לברר עיקר ענין ביאת הארץ ואע"פ שזה כבר
מובטח להם מהשי"ת לתת להם את ארץ הכנעני והחתי וכו', מ"מ נתקלקלה
אמונתם, כי הגאווה מקלקלת ומחרכת את האמונה רח"ל וחשבו שעיקר ענין
הכניסה לא"י צריכה בירור והכרעה והם היו המכריעים.

2

היו, שנו רבותינו אלו פנחס וכלב, והלכו ונתנו נפשם והצליחו בשליחותן, מהו חרש, מלמד שעשו עצמן קדרין והיו צווחין הרי קדרות מי שירצה יבוא ויקנה, כל כך למה שלא ירגיש בהן אדם, קרי ביה חרש, כדי שלא יאמרו בני אדם שהן מרגלים.

וביאר הרה"ק בעל תדנשי הרי"ם מגור זצ"ל (עי' שפת אמת פרשת שלח תרל"א) עומק הענין, למה בחרו בכלי חרס דוקא, דקיי"ל שאין כלי חרס מקבל טומאה אלא מתוכו, דלא כשאר הכלים המקבלים טומאה אף מבחוץ, וטעם הדבר, מפני ששאר כל הכלים יש להם חשיבות מצד עצמותם, אבל כלי חרס הרי הוא עפר מן האדמה, וכל חשיבותו אינה אלא מצד שעל כל פנים הוא משמש לבית קיבול, ומשו"ה אינה מטמא אלא מתוכו, מקום חשיבותו, והנה המרגלים הללו פנחס וכלב, ידעו סוד זה למה נכשלו מרגלי משה, על כי נתגאו ושכחו את שליחותם, אכן ביקשו עצה איך להנצל ממכשול זה, והשימו עצמם ככלי חרס, כאילו אין להם שום חשיבות עצמי ואינם אלא כלי קיבול לקיים שליחות משלחם יהושע, ובנה ניצלו באמת מן הגאווה וזכרו שפיר את שליחותם. וזהו לשון המדרש (שנתנו נפשם, שביטלו את נפשם ליהושע לגמרי, ועל כן הצליחו בשליחותם).

(7)
מא
פיו

ובספר תפארת אלימלך (חלק א עמ' רפו) הביא עוד מה שהוסיף הגאון ר"י מרדכי גיפטער זצ"ל, שלכן כתיב שנים מרגלים חרש ולא בתיב שנותם כלל, הגם שהיו אנשים חשובים מאוד, מפני שכל עצמיותם ביטלו לגבי יהושע, כאילו אין להם שום ממשות עצמאית, בבחינת חרס בלבד.

וזהו ככל הנ"ל, שעיקר ההצלחה במילוי שליחות הוא כאשר השליח מבטל דעתו לדעת המשלח, ועל כן פנחס וכלב שהכניעו עצמם ליהושע, הצליחו בשליחותם, משא"כ שלוחי משה, אף שהיו כולם אנשים, נלכדו במכשול הגאווה, וע"י זה באו לקלקל בשליחותם.

(8)
מא
פיו

א חולי הגוף טועמים המר מתוק והמתוק מר. ויש מן החולים מי שמתאוה ותאב למאכלות שאינן ראויין לאכילה כגון העפר והפחם, ושונא המאכלות הטובים כגון הפת והבשר, הכל לפי רוב החולי. כך בני אדם שנפשותיהם חולות מאויים, ואוהבים הדעות הרעות ושונאים הדרך הטובה ומתעצלים ללכת בה והיא כבדה עליהן למאד לפי חלים. וכן ישעיהו אומר באנשים הללו, הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר. ועליהם נאמר העוזבים ארנות יושר ללכת בדרכי חשך : ומה היא תקנת חולי נפשות. ילכו אצל החכמים שהם רופאי הנפשות וירפאו חלים בדעות שמלמדין אותם עד שיחזירו לדרך הטובה. והמכירים בדעות הרעות שלהם ואינם הולכים אצל החכמים לרפא אותם עליהם אמר שלמה ומוסר אוילים כזו : ב וכיצד היא רפאותם. מי שהוא בעל חמה אומרים לו להנהיג עצמו שאם הוכה וקולל לא ירגיש כלל וילך בדרך זו זמן מרובה עד שתיעקר החמה מלבו. ואם היה גבה לב ינהיג עצמו בביון הרבה וישב למטה מן הכל וילבש בלוי סחכות המבזין את לוכשיהו, וכיוצא בדברים אלו, עד שיעקר גובה הלב ממנו ויחזור לדרך האמצעית שהיא הדרך הטובה. ולשיחזור לדרך האמצעית ילך בה כל ימיו : ועל קו זה יעשה בשאר כל הדעות. אם היה רחוק לקצה האחד ירחיק עצמו לקצה השני וינהוג בו זמן מרובה עד שיחזור לדרך הטובה והיא מדה בינונית שבכל דעה ודעה : (ג) ויש דעות שאסור לו לאדם לנהוג בהן בבינונית אלא יתרחק עד הקצה האחר. והוא גובה הלב. שאין הדרך הטובה שיהיה האדם עניו בלבד. (ב*) ולפיכך צוו חכמים רוחו נמוכה למאד. ולפיכך נאמר במשה רבינו עניו מאד ולא נאמר עניו בלבד. (ב*) ולפיכך צוו חכמים מאד מאד הוי שפל רוח. ועוד אמרו שכל המגביה לבו כפר בעיקר שני ורם לבבך ושכחת את י"י אלהיך. ועוד אמרו בשמתא דאית ביה גסות הרוח ואפילו (ב) מקצתה : (ב*) הכעס דעה רעה היא עד למאד וראוי לאדם שיתרחק ממנה עד הקצה האחר. וילמד עצמו שלא יכעוס ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו. וכן אם רצה להטיל (ג) אימה על בניו ובני ביתו, או על הציבור אם היה פורס, ורצה לכעוס עליהם

כדי שיחזרו למוטב, יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה איש כשעת כעסו והוא אינו כועס : אמרו חכמים הראשונים כל הכועס כאילו עובר עבודה זרה. ואמרו שכל הכועס אם חכם הוא חסמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו. בעלי כעס אין חייהם חיים. לפיכך צוו להתרחק מן הכעס עד שינהיג עצמו שלא ירגיש אפילו לדברים המכעיסים, וזו היא הדרך הטובה. (ג*) ודרך הצדיקים הן עלובין ואינן עולבין שומעין חרפתם ואינן משיבין עושין מאהבה ושמתין ביסורים. עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו : ד

(3)

כ"ו) במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום וגו'. הנה הרב בעל עקידה כפ' זו הרבה לחקור דמה חטאו המרגלים כמה ששהו מ' יום שיקבלו עונש על זה יום לשנה, בשלמא מה שדברו לשון הרע על זה שפיר נענשו אבל מה ששהו מ' יום איז אשמה חלוי בהם דהליכה בארץ ישראל היה צריך זמן מ' יום ומדוע מגיע להם על זה עונש, ונראה לי דהנה מצינו

במרע"ה בשעה שהגיע זמנו למות א"ל הקב"ה (דברים ג') עלה ראש הפסגה ושא עיניך וגו', ולבאורה יפלא דאם יעלה ראש הפסגה יוכל לראות כל ארץ ישראל, אך כבר כתבו הקדמונים דהקב"ה נתן לו אז חזק הראיה שיהיה יוכל לראות בפעם אחת כל אורך ורוחב של ארץ ישראל דבעיני בשר א"א כלל, אבל אם הקב"ה פוקח עיניו שלא על פי הטבע יוכל לראות גם מסוף העולם עד סופו ואעפ"כ צוה לו לעלות להר דוקא כי למעט בניסא טפי עדיף, וה"ל במרגלים אם היו המרגלים הולכים בצדקתם ובמחשבה טובה להגיד שבחה של ארץ ישראל לא היו צריכין לילך בכל השטח של ארץ ישראל רק היו הולכין להר ומשם היו צופין ורואין את כל הארץ ואת הערים והאנשים אשר בה והיו יכולין לעשות שליחותן ברגע ושעה חדא:

וז"ל שאמר הכ' ויאמר להם עלו זה בנגב ועליתם את ההר וראיתם את הארץ מה היא כלומר תיכף כשתעלו לההר תראו כל הארץ לפניכם ואת העם היושב בה מה הוא ולא צריכים לילך כלל לארכה ולרחבה של ארץ ישראל, אך כל זה היה באם היו צדיקים והלכו במחשבה טובה אז היה הקב"ה עושה להם נס כזה שיפקח עיניהם ולא יצטרכו להלך, אבל כיון שאמרו חז"ל (סוטה ל"ה) מקיש הליכתן לביאתן מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן היה בעצה רעה א"כ היו רשעים תו לא חזו שיעשה להם הקב"ה נס גדול כזה שיראו כל הארץ תיכף בלא חליכה והיו צריכין לילך בכל שטח ארץ ישראל לאורך ורוחב כשהיו רוצים לראות כל ארץ ישראל ע"כ היו צריכים לשהות מ'

1) ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (ג: טז) — ופירש"י: התפלל עליו ויה יהושעך מעצת מרגלים. וצריכים להבין — למה התפלל משה רק על יהושע ולא על שאר המרגלים, ובפרט על כלב? ה"קהלת יצחק מתרץ דיש שני סוגי עבירות — א) עבירות פשוטות שהעושהן יודע דעבירה הוא עושה, אלא שקשה לו לפרוש. ב) עבירות שהיצר הרע מלביש אותן במעטפת מצוה, והעושה אותן חושב שהוא מקיים מצוה בעשייתו. ועבירות מהמין השני קשות ומסוכנות יותר מהמין הראשון. כי אין תקוה שיעשה תשובה עליהן, דהרי מדמה לעצמו שאין לו מה לעשות תשובה עליה. בזהר על פרשת שלח איתא דהמרגלים הוציאו דיבה על א"י משום שחששו שכשיבואו לא"י ימנה משה נשיאים אחרים במקומם, ולכן בקשו למנוע את ב"י מליכנס לא"י כדי שיוכלו הם לישאר הנשיאים.

והנה איתא במדרש שהמרגלים היו בני אדם גדולים וצדיקים בשעה ששלחם משה לתור את הארץ, ולכן לא חשש משה שיוציאו דיבה על הארץ אע"ג דהם היו נוגעים בדבר, וחשב שבודאי יזהרו מעבירה פשוטה כזו. אבל מפני יהושע ה' ירא משום שכשנתנבאו אלדד ומידד משה את ויהושע מכניס. כעס עליהם יהושע מאד ואמר "אדני משה כלאים". לואת ה' ירא משה שמא יהושע יקלקל השליחות ויוציא דיבה על ארץ ישראל כדי שלא ירצו ב"י לעלות ולהלחם, ובתוך כך ישאר משה בהיים. לכן התפלל משה דווקא על יהושע: "יה יהושעך מעצת מרגלים", ר"ל, אולי יעלה על לב המרגלים להוציא דבה על הארץ, אל תלכד עמהם, משום דהם יתבוננו תיכף שהם עושים זה רק כדי שהם ישארו נשיאים, ויחזרו ולא ידברו כי יהי פשוט להם שזו עבירה. אבל אתה תחשוב דמצוה אתה עושה בזה בשביל שלא אמות, ולא תימנע מלדבר. לכן ישמרך ה' מעצתם.

1) יום נמצא דמה ששהו מ' יום היה ג"כ מחמת שחטאו ולכך נענשו גם על זה יום לשנה יום לשנה, ומיושב קושית בעל עקידה בדרך אמת תהלה לאל, וזה מדויק מאד בפסוק כפ' (מסעי) [מטות] (במדבר ל"ב) כה עשו אבותיכם וגו' עד ויעלו עד נחל אשכול ויראו את הארץ כלומר שהוא לא שלחם רק לראות את הארץ במקום א' ולא יותר והם עלו עד נחל אשכול לראות את הארץ והיינו מחמת שחטאו ודו"ק והבין והענין נחמד:

1) ויבככם ואהרי עיניכם. תניא, א"ר לוי, ליבא ועינא תרי סרסורי דעבירה, דכתוב (משלי כ"ג) תנה בני לבך לוי ועיניך דרכי תצורנה, אמר הקב"ה, אי ירבת לוי לבך ועיניך אנא ידע דאת ליקחיה [ירושלמי ברכות פ"א ה"ה].

1) שני דרכים לזוים ים לו לאלם בחייו, אשר הפתח לא תחלה בלא האמת, והוא דרך ירכה בין אדם למקום ודרך ירכה בין אדם לתבניתו. והנה יסוד ההבדלה למקום הוא האמונה ב' וקיום מלכותו, ולבניות — הוא מדות טובות והעדר מדות מנוגות. אמנם הנסיון מוכיח, כי שני אלה הדרכים לא יתקנו זה בלא זה, כי מי שאינו מהמין נאמן אינו יולא גם חובות האמונות שבלאם לאלים, כי הוא לאו רק לנסח ולמלא החובות, וכן מי שהוא בעל מדות מחמת ברכה שנס דעותיו לשמים אינן נאמנות, מדאיתו ממיס מדותיו. והנה בכל הטעם בין אדם למקום תלוי

כלב, כי שם מקום בינה ועיון, ונגזע למדות שגין אלם לחייו חניו שגין, כי משני שהעין רואה רע גם הלב חומל לעשות טרע, ועל זה אמר, אמר הקב"ה, אי ירכית לוי לבך ועיניך אלם ידע דאת לוי, כלומר שגלושן כזה בטוח אלם שמשך לשמים ולבניות יהיו מנוסים ורואים ומקובלים.

